ਭਾਰਤ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਮੋਹਰੀ

"ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਲ"

ਵਿਗਿਆਨ-ਅਧਾਰਤ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਹਾਇਤਾ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵ-ਪੱਧਰੀ ਮੋਹਰੀ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਉੱਭਰਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲਗਭਗ 70% ਜੰਗਲੀ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਰਹਿਣਗਾਹ ਹੈ। ਤਕਨਾਲੋਜੀ-ਅਧਾਰਤ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਬਾਘਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਸੇਰਿਆਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਲਮੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵਧ ਰਹੇ ਬਾਘ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਈਕੋਸਿਸਟਮ

29 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਾਘ ਦਿਵਸ, ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਆਲਮੀ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਲਈ, ਇਹ ਵਿਗਿਆਨ-ਅਧਾਰਤ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ, ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜੰਗਲੀ ਬਾਘ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਰਹਿਣਗਾਹ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਜੰਗਲੀ ਬਾਘਾਂ ਦਾ ਲਗਭਗ 70% ਹੈ। ਇਹ ਸਫਲਤਾ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੀਤੀਗਤ ਸਮਰਥਨ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਲਮੀ ਮੋਹਰੀ ਆਗੂ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਘ ਨਾਲ ਡੂੰਘੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਿੱਕੇ, ਸ਼ਾਹੀ ਮੋਹਰਾਂ ਅਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਨੇ ਬਾਘ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਈ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ 1972 ਵਿੱਚ ਰਾਇਲ ਬੰਗਾਲ ਟਾਈਗਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਸ਼ੂ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ, ਬਾਘ ਵਿਭਿੰਨ ਭੂ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਮੀਰ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕੁਦਰਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਮਹੱਤਤਾ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਬਾਘ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਾਤਾਵਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਿਖ਼ਰ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਛਤਰੀ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਿਹਤਮੰਦ ਜੰਗਲੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਾਘਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਜੰਗਲਾਂ, ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹੋਰ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰਾਗਣ 'ਚ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਥਾਨਕ ਜਲਵਾਯੂ ਨੂੰ ਮੱਧਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਫ਼ਤ ਦੇ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਘਟਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੇਂਡੂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਬਾਘਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਸੇਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਕੇ, ਸਰਕਾਰ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਵਿਕਸਿਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਾਘ ਦਿਵਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਵੰਬਰ 2010 ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਸੇਂਟ ਪੀਟਰਸਬਰਗ ਟਾਈਗਰ ਸੰਮੇਲਨ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ 13 ਟਾਈਗਰ-ਰੇਂਜ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ 2022 ਤੱਕ ਆਲਮੀ ਜੰਗਲੀ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਖਾਹਿਸ਼ੀ ਟੀx2 ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਅੱਜ, ਇਹ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ, ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਆਲਮੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। 2010 ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ 3,200 ਜੰਗਲੀ ਬਾਘਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। 2022 ਤੱਕ, ਬਿਹਤਰ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੇ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ ਲਗਭਗ 4,500 ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸਦੀ ਸੰਭਾਵੀ ਰੇਂਜ 3,700-5,600 ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਆਲਮੀ ਅੰਦਾਜ਼ਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਲਗਭਗ 5,711 ਜੰਗਲੀ ਬਾਘ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ 2010 ਤੋਂ ਲਗਭਗ 78% ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ: ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਰਿਕਵਰੀ ਤੱਕ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਟਾਈਗਰ ਸੰਭਾਲ ਯਤਨ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਇੱਕ ਆਲਮੀ ਮਾਡਲ ਵਜੋਂ ਉਭਰੇ ਹਨ। 2006 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੁੱਗਣੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਰਬ ਭਾਰਤੀ ਬਾਘ ਅਨੁਮਾਨ (2022) ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ 'ਚ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 3,682 ਹੈ। 2022 ਦੇ ਸਰਬ ਭਾਰਤੀ ਬਾਘ ਅਨੁਮਾਨ ਵਿੱਚ 20 ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 6.41 ਲੱਖ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਦਲ ਸਰਵੇਖਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਆਪਕ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰਿਕਵਰੀ ਨਿਰੰਤਰ ਨੀਤੀ ਸਹਾਇਤਾ, ਵਿਗਿਆਨ-ਅਧਾਰਤ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਿਵਾਸ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਸਖ਼ਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਅਮਲ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ਾਸਨ ਢਾਂਚਾ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਨੀਤੀਗਤ ਢਾਂਚਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਾਘ ਸੰਭਾਲ ਅਥਾਰਟੀ (ਐੱਨਟੀਸੀਏ) ਅਤੇ ਬਾਘ ਸੰਭਾਲ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਬਾਘਾਂ ਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗਾਹਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਵਿਗਿਆਨ ਅਧਾਰਤ ਸ਼ਾਸਨ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਿਤ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਮੰਤਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਬਸੇਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਹਾਰਕ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਖੇਤਰ ਅਧਾਰਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਾਈਗਰ ਕੰਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ (ਐੱਨਟੀਸੀਏ) ਰਿਪੋਰਟ (2023) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ ਨੇ 18 ਟਾਈਗਰ-ਰੇਂਜ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ 58 ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਦਾ ਇੱਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਜ਼ਰਵ ਲਗਭਗ 84,500 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਦਾ ਲਗਭਗ 2.56% ਹੈ। ਅੱਜ, ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਘਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਪ੍ਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਐਕਟ, (ਡਬਲਿਊਪੀਏ), 1972 ਦੀ ਧਾਰਾ 38 V (3) ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਲਈ ਇੱਕ ਟਾਈਗਰ ਕੰਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪਲਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਘਾਂ, ਸਹਿ-ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਵਿਹਾਰਕ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਹਿਣਗਾਹ ਇਨਪੁਟ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਾਈਗਰ ਕੰਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਅਥਾਰਟੀ (ਐੱਨਟੀਸੀਏ)

ਐੱਨਟੀਸੀਏ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸੰਭਾਲ ਪਹਿਲਕਦਮੀਆਂ ਦੇ ਅਮਲ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐੱਨਟੀਸੀਏ ਟਾਈਗਰ ਰੇਂਜ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ, ਤਕਨੀਕੀ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਟਾਈਗਰ ਸੰਭਾਲ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਰਵ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਮਿਆਰੀ ਸੰਚਾਲਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਟਾਈਗਰ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਵੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨ-ਅਧਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਨਿਵਾਸ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਸੰਭਾਲ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਬਾਘਾਂ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਚਾਅ 'ਚ ਸਾਥ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਐੱਨਟੀਸੀਏ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੇਂਦਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਮੰਤਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ, ਸੀਨੀਅਰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ

ਹਨ। ਇਹ ਅਥਾਰਟੀ ਟਾਈਗਰ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਟਾਈਗਰ ਭੰਡਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਮਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਟਾਈਗਰ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਟਾਈਗਰ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਟਾਈਗਰ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਟਾਈਗਰ ਸੰਭਾਲ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਨੀਤੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਮਾਹਰਾਂ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਟਾਈਗਰ ਲਈ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਮਰਥਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਭਾਲ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 2006 ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਧਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟਾਈਗਰ ਸੰਭਾਲ ਅਥਾਰਟੀ (ਐੱਨਟੀਸੀਏ) ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਅਪਰਾਧ ਨਿਯੰਤਰਣ ਬਿਊਰੋ (ਡਬਲਿਊਸੀਸੀਬੀ) ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਬਾਘ ਸੰਭਾਲ ਢਾਂਚਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਘਵਾਦ 'ਤੇ ਬਣੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ਾਸਨ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਪਹੁੰਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਾਘਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਘ ਰਿਜ਼ਰਵ ਇੱਕ ਲੈਂਡਸਕੇਪ-ਅਧਾਰਤ ਸੰਭਾਲ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਰਿਜ਼ਰਵ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੋਰ ਏਰੀਆ (ਜਿਸਨੂੰ ਕ੍ਰਿਟੀਕਲ ਟਾਈਗਰ ਹੈਬੀਟੇਟ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਬਫਰ ਏਰੀਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਫਰ ਖੇਤਰ ਟਿਕਾਊ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ, ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਕੋਰੀਡੋਰ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਆਵਾਜਾਈ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੈਂਡਸਕੇਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤਮੰਦ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ

ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਵਿਗਿਆਨ-ਅਧਾਰਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਫੀਲਡ ਸਰਵੇਖਣ, ਕੈਮਰਾ ਟ੍ਰੈਪ, ਡਿਜੀਟਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਹਿਣਗਾਹਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਡੇਟਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਬੂਤ-ਅਧਾਰਤ ਸੰਭਾਲ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਘਾਂ ਦੇ ਲੈਂਡਸਕੇਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸੂਚਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸਰਬ ਭਾਰਤੀ ਬਾਘ ਅਨੁਮਾਨ (ਏਆਈਟੀਈ): ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਸਰਵੇਖਣ

ਏਆਈਟੀਈ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਸਰਵੇਖਣ ਹੈ। ਇਹ ਹਰ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਐੱਨਟੀਸੀਏ ਵੱਲੋਂ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (ਡਬਲਿਊਆਈਆਈ) ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਾਘਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ, ਸਹਿ-ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਹਿਣਗਾਹਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। 2022 ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ

ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਅਣਗਿਣਤ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਿਹਤਮੰਦ ਸ਼ਿਕਾਰ ਆਬਾਦੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਸਰਬ ਭਾਰਤੀ ਬਾਘ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਸਰਵੇਖਣ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਐੱਨਟੀਸੀਏ ਦੇ ਕੈਮਰਾ ਟ੍ਰੈਪ ਸਰਵੇਖਣ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕੈਮਰਾ ਟ੍ਰੈਪ ਵਾਈਲਡਲਾਈਫ ਸਰਵੇਖਣ ਵਜੋਂ ਗਿਨੀਜ਼ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਕੱਠੇ ਮਿਲ ਕੇ, ਉੱਨਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਿਗਰਾਨੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਘ ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਸੰਚਾਲਿਤ ਨਿਗਰਾਨੀ

ਭਾਰਤ ਨੇ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੇ ਹਰ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਉੱਨਤ ਡਿਜੀਟਲ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਬਾਘਾਂ ਲਈ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ - ਤੀਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਥਿਤੀ (ਐੱਮ-ਸਟ੍ਰਾਈਪਸ) ਫੀਲਡ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਜੀਪੀਐੱਸ, ਜੀਪੀਆਰਐੱਸ ਅਤੇ ਰਿਮੋਟ ਸੈਂਸਿੰਗ ਤਕਨਾਲੋਜੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੀਪੀਐੱਸ ਟੈਗ ਵਾਲੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਡੇਟਾ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੂਚਿਤ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਲਈ ਫੀਲਡ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਡੇਟਾਬੇਸ ਵਿੱਚ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਰਟੀਫੀਸ਼ੀਅਲ ਇੰਟੈਲੀਜੈਂਸ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੈਮਰਾ ਟ੍ਰੈਪ ਡੇਟਾ ਰਿਪੋਜ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਟੂਲ (ਸੀਏਟੀਆਰਏਟੀ) ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕੈਮਰਾ ਟ੍ਰੈਪ ਚਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਐਕਸਟਰੈਕਟ ਕੰਪੇਅਰ' ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਬਾਘਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਧਾਰੀਦਾਰ ਪੈਟਰਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ। ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਾਧਨ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਮੁਲਾਂਕਣ (ਐੱਮਈਈ)

ਐੱਮਈਈ ਇਹ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕਿੰਨੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਢਾਂਚਾ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ, ਸੁਰੱਖਿਆ, ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪਾੜੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। 2022 ਤੱਕ, 51 ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵ ਦਾ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਰਾਂ ਰਿਜ਼ਰਵਾਂ ਨੂੰ "ਸ਼ਾਨਦਾਰ" ਰੇਟਿੰਗ ਮਿਲੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਔਸਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸਕੋਰ 78% ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਹ ਖੋਜਾਂ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਰਿਜ਼ਰਵ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਟਾਈਗਰ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਗਲੋਬਲ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ

ਭਾਰਤ ਬਾਘ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਖ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਨੇਪਾਲ ਅਤੇ ਭੂਟਾਨ ਨਾਲ ਸਰਹੱਦੀ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਸੰਭਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮਿਆਂਮਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਲੱਕੜ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਘਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਕੈਮਰਾ ਟ੍ਰੈਪ ਡੇਟਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਬਾਘ ਅਤੇ ਲੈਪਰਡ ਦੀ ਸੰਭਾਲ 'ਤੇ ਇੰਡੋ-ਰੂਸ ਵਰਕਿੰਗ ਸਬ-ਗਰੁੱਪ ਰਾਹੀਂ ਰੂਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੋਤਸਵਾਨਾ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਗੁਆਟੇਮਾਲਾ, ਕੰਬੋਡੀਆ, ਕੀਨੀਆ ਅਤੇ ਨਾਮੀਬੀਆ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੰਭਾਲ, ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਬਾਘ ਸੰਭਾਲ 'ਤੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਦੁਵੱਲਾ ਸਹਿਯੋਗ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ

ਵਿਗਿਆਨ, ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀ ਕਾਰਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਬਿਗ ਕੈਟ ਅਲਾਇੰਸ (ਆਈਬੀਸੀਏ)

ਆਈਬੀਸੀਏ 95 ਬਿਗ ਕੈਟਸ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗਲੋਬਲ ਗਠਜੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਗਠਜੋੜ ਸੱਤ ਬਿਗ ਕੈਟਸ - ਬਾਘ, ਸ਼ੇਰ, ਤੇਂਦੁਆ, ਬਰਫੀਲੇ ਤੇਂਦੁਆ, ਚੀਤਾ, ਜੈਗੁਆਰ ਅਤੇ ਪਿਊਮਾ - ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਨੇ 12 ਮਾਰਚ 2024 ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸਦਾ ਸਕੱਤਰੇਤ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬਾਘ ਸੰਭਾਲ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਆਈਬੀਸੀਏ ਬਿਗ ਕੈਟਸ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਸੇਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗਲੋਬਲ ਟਾਈਗਰ ਫੋਰਮ (ਜੀਟੀਐੱਫ)

ਜੀਟੀਐੱਫ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਅੰਤਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ, ਇਹ 13 ਬਾਘ ਰੇਂਜ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ - ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, ਭੂਟਾਨ, ਕੰਬੋਡੀਆ, ਚੀਨ, ਭਾਰਤ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਲਾਓ ਪੀਡੀਆਰ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ, ਮਿਆਂਮਾਰ, ਨੇਪਾਲ, ਰੂਸ, ਥਾਈਲੈਂਡ ਅਤੇ ਵੀਅਤਨਾਮ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੋਰਮ ਬਾਘਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈਂਡਸਕੇਪ-ਸਕੇਲ ਸੰਭਾਲ, ਖੇਤਰੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨਵੀਨਤਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਰਾਹੀਂ, ਜੀਟੀਐੱਫ ਆਲਮੀ ਬਾਘ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਬਾਘ ਰਹਿਣਗਾਹ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (ਆਈਟੀਐੱਚਸੀਪੀ)

ਆਈਟੀਐੱਚਸੀਪੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਕੰਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਆਫ਼ ਨੇਚਰ (ਆਈਯੂਸੀਐੱਨ) ਫਲੈਗਸ਼ਿਪ ਬਾਘ ਸੰਭਾਲ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕੇਐੱਫਡਬਲਿਊ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕ ਰਾਹੀਂ ਜਰਮਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਫੰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿੱਚ ਤਰਜੀਹੀ ਬਾਘਾਂ ਦੇ ਲੈਂਡਸਕੇਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨ-ਅਧਾਰਤ ਸੰਭਾਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਲੈਂਡਸਕੇਪ ਪੱਧਰ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਹਿਯੋਗ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਆਈਟੀਐੱਚਸੀਪੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਘਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਖੇਤਰੀ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਕੰਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਐਸ਼ੋਰਡ ਟਾਈਗਰ ਸਟੈਂਡਰਡਜ਼ ਸੀਏ|ਟੀਐੱਸ ਇੱਕ ਗਲੋਬਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਸਿਸਟਮ ਹੈ ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਘ ਸੰਭਾਲ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। 2013 ਵਿੱਚ ਜਾਪਾਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਏਸ਼ੀਅਨ ਪਾਰਕਸ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿੱਚ ਲਾਂਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਨਿਵਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧਨ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੀਏ|ਟੀਐੱਸ ਬਾਘਾਂ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ, ਟਿਕਾਊ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣਾਉਣ

ਅਤੇ ਗਲੋਬਲ ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੀਏ|ਟੀਐੱਸ ਨੇ 23 ਭਾਰਤੀ ਟਾਈਗਰ ਰਿਜ਼ਰਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਗਲੋਬਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੇ ਪਾਰ ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸਮੂਹਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗਿਆਨ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਕੇ, ਭਾਰਤ ਬਾਘਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਸੇਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਆਲਮੀ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬਾਘਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਭਵਿੱਖ ਵੱਲ

ਬਾਘਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਭਾਰਤ ਲਈ ਇੱਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਤਰਜੀਹ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਜੁੜੇ ਹੋਏ, ਜਲਵਾਯੂ ਅਨਕੂਲ ਬਾਘ ਲੈਂਡਸਕੇਪਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜੋ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਡੇਟਾ-ਅਧਾਰਤ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ-ਯੋਗ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਗਲੇਰੀ ਕਤਾਰ ਦੇ ਅਮਲੇ ਦੇ ਸਮਰੱਥਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰੇਗਾ। ਹੋਰ ਟਾਈਗਰ ਰੇਂਜ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਆਲਮੀ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮੂਹਿਕ ਸੰਭਾਲ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗਾ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਾਘ ਦਿਵਸ ਨਾਗਰਿਕਾਂ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਭਵਿੱਖਮੁਖੀ ਏਜੰਡੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੀਤੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਅਮਲ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਮੰਤਵ ਆਪਣੀ ਟਾਈਗਰ ਸੰਭਾਲ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।

ਹਵਾਲੇ

ਵਾਤਾਵਰਣ, ਜੰਗਲਾਤ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ ਮੰਤਰਾਲਾ

- https://www.pib.gov.in/PressReleaseIframePage.aspx?PRID=1943922&reg=48&lang=2

- https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=2202399&reg=3&lang=2
- https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=2107821&reg=3&lang=2
- https://www.pib.gov.in/Pressreleaseshare.aspx?PRID=1594508&reg=48&lang=2
- https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=2099279&reg=3&lang=2

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਾਘ ਸੰਭਾਲ ਅਥਾਰਟੀ

- https://ntca.gov.in/wp-content/uploads/2025/12/NTCA_Booklet_19Dec-compressed.pdf
- https://ntca.gov.in/assets/uploads/Reports/Joining_the_dot.pdf
- https://ntca.gov.in/assets/uploads/Reports/AITM/Summary_report_AITE_2022.pdf
- https://ntca.gov.in/about-us/#ntca
- https://ntca.gov.in/about-us/#project-tiger
- https://ntca.gov.in/about-us/#tiger-reserves-2
- https://ntca.gov.in/about-us/#ministers
- https://ntca.gov.in/monitoring/#monitoring
- https://ntca.gov.in/corridor-management/#corridor-management
- https://ntca.gov.in/assets/uploads/guidelines/revised_guidelines_css_pt.pdf

ਗਲੋਬਲ ਟਾਈਗਰ ਫੋਰਮ

- https://globaltigerforum.org/

- https://globaltigerforum.org/about-gtf/
- https://globaltigerforum.org/report-of-the-3rd-stocktaking-conference/
- https://globaltigerforum.org/launch-of-takzo-a-sustainable-livelihood-initiative-for-sikkims-tiger-landscapes/

ਹੋਰ

- https://www.wwfbhutan.org.bt/?199185/Global-Tiger-Summit-in-Russia-November-2010
- content/uploads/2023/05/st_petersburg_declaration_english.pdf
- https://tigers.panda.org/copy_of_home_17042019_0337/our_work/about_tx2/
- https://iucn.org/resources/conservation-tool/integrated-tiger-habitat-conservation-programme
- https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/601784-largest-camera-trap-wildlife-survey
- https://ibca.world/Conservation_assured_tiger_standards/

Click here to see pdf

****

ਪੀਆਈਬੀ ਰਿਸਰਚ